

# Kulturella produkters betydelser för kön, sexualitet och gemenskap

Alm, Erika, Pia Laskar och Cathrin Wasshede (red.) "The Performative Power of Cultural Products in the Making of Gender, Sexualities, and Transnational Communities", *Culture Unbound* 2016, vol. 8, nr 3 (324 sidor)

**NÄR JAG VANDRAR** in på Pressbyrån på Stockholms central i november i 2017 är regnbågsflaggan och svenska flaggan framställda sida vid sida tillsammans med godis, drickor och bullar. Är det en rest från Pride-festivalen? Eller kan det kanske tolkas som ett uttryck för den syn på vikten av individens rätt att välja, som kommit att känneteckna konsumtionskultur? Där det inte ses som marknadens roll att moralisera eller säga vem du är, utan att du väljer själv, vare sig det gäller sexualitet, nationalitet eller välfärd. Kanske ska flaggorna visa att Pressbyrån är tolerant, eller att det är svenskt att vara tolerant – och att Pressbyrån är båda. Eller så är tanken att visa att alla är välkomna och att det inte finns någon konflikt mellan olika identiteter.

Efter att ha läst artiklarna i "The Performative Power of Cultural Products in the Making of Gender, Sexualities, and Transnational Communities" kan jag inte opåverkad gå förbi den här typen av skyltning längre. Den kan tolkas som exempel på kulturell appropriering, där en symbol visas upp för låna ut lite aktualitet, men samtidigt berövas

på sitt kritiska innehåll. Den kan också ses som uttryck för att betydelser skiftar och är performativa – varje gång ett uttryck representeras händer något och sådana skeenden vare sig kan eller bör begränsas.

Flaggor kan ses som en symbolisk materialisering av gemenskap och används flitigt för att representera såväl nationer som sociala rörelser. De kommunicerar berättelser om tillhörighet, identifikation och gränsdragningar och dessa berättelser är ofta tätt sammanlänkade med diskursiva förståelser av kön och sexualitet. Jag tänker till exempel på reaktionerna på Nordiska motståndsrörelsens användning av den så kallade tyrrunan i en demonstration i Göteborg hösten 2017 och den maskulinitet som är inbäddad i det uttrycket och den plats den gavs i det offentliga rummet. Hur kraften i betydelser av färger och stiliserade bilder av textil som bärs på kroppar, kläder eller i händer ska förstås i förhållande till den makt det talade eller skrivna ordet tillerkänns är en intressant fråga. Ofta väcks den i samband med högerextremism och yttrandefrihet och möjligheter till begränsning.

Temanumret består av en inledning och sex artiklar som alla behandlar teman kring kön och sexualitet i förhållande till transnationella samhörigheter och det författarna kallar ”kulturella produkter”. Representationer av regnbågsflaggan, slöjan, manga och förlängd labia/blygdläpp följs genom olika kontexter för att diskutera skilda former av gemenskaper som överskrider gränser för nationer, kön och sexualitet, konflikt, och tradition. De valda exemplen är alla i någon mening omstridda. Såväl regnbågsflaggan som slöjan fungerar som symboler för gemenskap och uttrycker förhoppningar av olika slag, men de kan också uppfattas som skrämmande. Författarna menar att produkterna har ett agentskap, de gör något, och numret vill på så vis uppmärksamma det materielas betydelser för sociala och kulturella skeenden. Kulturella produkter har inte några inneboende betydelser utan dessa är under ständig förhandling. Termen ”gränsobjekt” återkommer för att förklara hur dessa produkter laddas med olika betydelser i skilda sammanhang där såväl gränsdragning som ifrågasättandet av gränser är en central praktik.

Tre av artiklarna tematiserar just regnbågsflaggan. Den kan symbolisera det som Jasbir Puar kallat homonationalism och som syftar på den

gemenskap som byggs kring uteslutandet av grupper som ses som intoleranta mot hbtq-frågor på grund av religion och etnicitet. Som spridd symbol i offentliga miljöer kan samma flagga också symbolisera en påklustrad tolerans som, när det kommer till kritan, främst handlar om att tjäna pengar, som kanske i exemplet från Pressbyrån. Men den kan också fungera som representation för minoriteter och ge ett materiellt uttryck för gemenskaper som korsar etniska, religiösa och territoriella gränser. Den kan poängtera gemenskap mellan sexuella och religiösa minoriteter, som när den används som protest mot israelisk ockupation av Palestina, eller queera stadsrummet i Belfast genom sin koppling till andra gemenskaper än de som vanligtvis manifesteras i sekteristiska parader. Men flaggan används också för att bygga gemenskap på sekularism och nationalitet, i svenska städer, där gränser mellan sexualiteter suddas ut på samma gång som gränser mot muslimer ritas upp. Artiklarna sätter därmed också ljus på vikten av att ständigt diskutera hur tillhörighet förstås samt vems definitioner av en viss symbol som får tolkningsföreträde, alternativt bör få tolkningsföreträde.

När två flaggor ställs bredvid varandra, som på Pressbyrån, ger de också mening åt varandra. Erika Alm och Lena Martinsson diskuterar exempelvis i sin artikel de betydelser transsexuella Kami från Pakistan lägger i ett foto av henne själv hållande såväl den pakistanska flaggan som regnbågsflaggan. Fotografiet utmanar föreställningar om vilka kroppar som räknas som medborgare, menar de. Möjligen händer något liknande på Pressbyrån. Regnbågsflaggan ger ny mening åt den svenska flaggan och gör den möjlig att visa upp. Måhända är det den vars lager Pressbyrån vill sälja av.

Även om regnbågsflaggan har en framträdande roll i numret finns flera andra intressanta artiklar. Linda Berg och Mikela Lundahl skriver om slöjan som ett kulturellt objekt utifrån dels burkiniförbudet i Frankrike 2016, dels den franska konstnären Princess Hijab som målar slöjor på annonser i metron i en form av *street art*. Precis som regnbågsflaggan har slöjan många och skiftande betydelser, men framställs diskursivt allt som ofta som lika. Att rita svart niqab på modeller i annonser från exempelvis L'Oréal blir en performativ handling som kommenterar

konsumism, religion, sekularism och föreställningar om den muslimska kvinnan, menar de.

Artikeln av Mona Lilja och Cathrin Wasshede handlar om "Boys' Love/Yaoi" en form av japansk manga som tematiserar kärleksrelationer mellan vackra pojkar. En grupp svenska, unga, heterosexuella, kvinnliga entusiaster undersöks utifrån hur dessa skapar förståelser av Japan som ett gränsöverskridande sagoland där kön och sexuella identiteter är flytande men som ofta krockar med deras verkliga erfarenheter av Japan. Japan associeras till framtid, modernitet och teknologi men förstås samtidigt utifrån en form av orientalism, menar författarna. Konsekvensen är att Japan förstås som möjliggörare av gränsöverskridande av kön och sexualitet för svenskar men som gammaldags och exotiskt i övrigt.

Hellen Vanganais artikel handlar om hur urbana kvinnor och män ur medelklassen i Zimbabwe ser på *labia elongation*, det vill säga förlängning av de inre blygdläpparna. Förlängning av blygdläpparna har förstås som en traditionell praktik men fått förnyat intresse bland såväl män som kvinnor som ser sig som moderna. Enligt Världshälsoorganisationen är det en form av könsstympling, men informanterna tolkar det i förhållande till sexuell njutning för både kvinnor och män och till respektabel kvinnlighet. Vanganai problematiserar de föreställningar som omgärdar denna praktik och vad som händer när den ges nya betydelser i medelklassers nutida nationella projekt.

Den globala kontext som exemplen är hämtade från medför att författarna drar uppmärksamheten till brännande frågor i en tid då tillhörighet, upplösning och rörlighet av både människor och teknologier, fått såväl nya betydelser som konsekvenser. Att fokusera ett bestämt urval produkter och följa dem fungerar som ett sätt att i alla fall temporärt fixera och analysera betydelser i den ständigt skiftande ström av olika flöden som finns i samtiden. Några frågor hade dock gärna fått diskuteras lite mer. Vad är exempelvis skillnaden mellan en produkt och en kulturell produkt? Begreppet lutar mot att vara en tautologi som återskapar en syn på det materiella som något som står utanför kulturen, ett antagande som ofta problematiserats, inte minst inom genusforskning. Trots att angreppssättet till stor del bygger på att fokusera materialitet

förefaller författarna snarare intresserade av den symboliska produktionen. Kanske faller det sig då naturligt att produktionsprocesser inte ingår i det multilokala *follow the thing*-greppet. Men i förhållande till frågor om makt, nord och syd, samt fördelning av arbete och konsumtion hade ett sådant perspektiv kunnat bidra med något ytterligare. Jag hade gärna också sett att några av författarna problematiserat sig själva som forskarsubjekt lite mer. Gemenskapen väst framstod ibland som självklar, och svenskhetens roll i en global världsordning som ett presumtvt strukturellt positionerat privilegium vars ständiga tillblivelse gärna hade fått luckras upp, nyanseras och diskuterats. Beskrivningar av (globala) maktrelationer är också performativa.

Med det sagt så är texterna mycket intressanta och väcker många viktiga frågor. I en tid då nationella identiteter, kriser, gränsdragningar och uteslutningar fått nya skrämmande betydelser är detta nummer ett viktigt motstånd mot de nygamla föreställningar om gemenskap och tillhörighet som möter oss. Det visar på möjligheter för hur identifikationer, inkluderingar och exkluderingar kan omskapas och förändras. De olika artiklarna sätter fingrarna på hur medborgarskap, mänsklighet och värde förstås genom att ge sig i kast med hur dessa processer fungerar, de känslor de aktualiserar och de motsägelser de skapar. Numret har ett teoretiskt djup som spänner över många intressanta fält.

**MAGDALENA PETERSSON MCINTYRE**  
**CENTRUM FÖR KONSUMTIONSVETENSKAP**  
**GÖTEBORGS UNIVERSITET**